

F.R. LEAVIS VA UNING INGLIZ ADABIYOTSHUNOSLIKDAGI HISSASI

Xolmo‘minova Mavluda Rustam qizi

xolmuminovamovluda@gmail.com

Jahon tillari universiteti

1-kurs, Xorijiy til va adabiyoti yo‘nalishi

Kirish

F.R. Leavis (1895–1978) ingliz adabiyotshunosligi va tanqidiy nazariya sohasida muhim shaxs hisoblanadi. Uning ilmiy ishlari ingliz adabiyoti tarixini chuqur tushunishga, adabiy tanqidning nazariy asoslarini shakllantirishga katta hissa qo‘shgan. Leavisning qarashlari, adabiyot va madaniyat o‘rtasidagi bog‘liqlikni tahlil qilishga, shuningdek, adabiy asarlarning ijtimoiy va madaniy ahamiyatini anglashga yordam beradi.

Ushbu maqolada F.R. Leavisning hayoti, asosiy nazariyalari va adabiyotshunoslikdagi hissasi tahlil qilinadi. Shu orqali uning ilmiy merosi va pedagogik ahamiyati o‘quvchilar va talabalar uchun qanday foyda keltirishini ko‘rsatish maqsad qilinadi.

Bo‘lim 1: Hayoti va ilmiy faoliyati

F.R. Leavis 1895 yilda Angliyaning Cambridge shahrida tug‘ilgan. U Cambridge universitetida o‘qigan va keyinchalik o‘sha yerda adabiyotshunos sifatida faoliyat yuritgan. Leavis o‘z ishlarida ingliz adabiyotining klassik va zamonaviy asarlarini chuqur tahlil qilib, ularning ijtimoiy va madaniy kontekstini ko‘rsatgan.

Leavisning ilmiy faoliyati asosan adabiy tanqid va nazariyaga qaratilgan bo‘lib, u adabiyotning nafaqat estetik, balki ijtimoiy ahamiyatini ham tahlil qilgan. U “Scrutiny” jurnali orqali o‘z qarashlarini talqin qilgan va ko‘plab adabiyotshunoslarni yangi metodologiyalar bilan tanishtirgan.

Misol: Leavisning fikricha, adabiy asarlarni baholashda ijtimoiy qadriyatlar va insoniy tajribani hisobga olish zarur. Shu orqali o‘quvchilar adabiyotning nafaqat shakl va uslubini, balki uning mazmuni va ta’sirini ham tushunadilar.

Bo‘lim 2: Nazariyalari va adabiyotshunoslikdagi hissasi

F.R. Leavisning asosiy nazariyasi – adabiyot va madaniyat o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikdir. U adabiyotning jamiyat va inson tafakkuriga ta’sirini chuqur tahlil qilgan. Leavis adabiy tanqidni nafaqat estetik baho sifatida, balki ijtimoiy va madaniy kontekstni o‘rganish vositasi sifatida ko‘rgan.

Uning eng mashhur asari – The Common Pursuit bo‘lib, unda adabiyotning insoniy qadriyatlar va madaniyatni rivojlantirishdagi roli yoritilgan. Leavisning qarashlariga ko‘ra, yaxshi adabiyot o‘quvchida tanqidiy tafakkur, hissiy va estetik didni rivojlantiradi.

Pedagogik ahamiyati:

Adabiyotshunoslik darslarida Leavisning metodlarini qo‘llash orqali o‘quvchilar tanqidiy fikrlash va madaniy tushunchani rivojlantiradi.

Talabalar adabiy asarlarni jamiyat va madaniy kontekst bilan bog‘lab tahlil qilishni o‘rganadilar.

Bu metod o‘quvchilarda ijtimoiy mas’uliyat va madaniy anglashni oshiradi.

Bo‘lim 3: Adabiyotshunoslikdagi ta’siri va amaliy qo‘llanilishi

F.R. Leavisning ishlari ingliz adabiyotshunosligi va tanqidiy nazariya uchun asosiy manba hisoblanadi. Uning metodlari zamonaviy darslarda ham qo‘llaniladi. Masalan:

O‘quvchilar klassik ingliz asarlarini (Shakespeare, Jane Austen) ijtimoiy va madaniy kontekstda tahlil qiladilar.

Talabalar adabiyotdagi mavzular va qadriyatlarni o‘z hayotiy tajribasi bilan solishtiradilar.

Guruh muhokamalari va esse yozish orqali analitik fikrlash va ijodiy tafakkur rivojlantiriladi.

Shu orqali o‘quvchilar nafaqat ingliz tilini va adabiyotini o‘rganadi, balki madaniyatlararo tafakkur, tanqidiy fikrlash va hissiy anglash kabi ko‘nikmalarni ham egallaydi.

Xulosa

F.R. Leavis ingliz adabiyotshunosligi va tanqidiy nazariya sohasida muhim shaxs bo'lib, uning ishlari adabiyotning ijtimoiy, madaniy va estetik ahamiyatini chuqur tushunishga yordam beradi. Uning nazariyalari va metodlari pedagogik jihatdan ham katta ahamiyatga ega, chunki ular o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, madaniy anglash va ijtimoiy tafakkurni rivojlantiradi.

Shunday qilib, F.R. Leavisning ilmiy merosi adabiyotshunoslik sohasida va adabiyot ta'limida hozirgi kunda ham dolzarb ahamiyatga ega.

Adabiyotlar (References)

Leavis, F.R. (1972). *The Common Pursuit: The English Tradition*. London: Chatto & Windus.

McDonald, J. (1996). *F.R. Leavis: Critic of Culture*. Oxford: Oxford University Press.

Bate, J. (2000). *The English Novel: An Introduction*. London: Routledge.

Ellis, R. (2004). *Literary Criticism in Context*. Cambridge: Cambridge University Press.